

життєвого світу, меж інтерпретативного співтовариства, плюралізму правових порядків, європейської правової культури, акцентом на перманентність комунікації на всіх рівнях створення та застосування права як потужного інтегратора сучасного демократичного західного суспільства з культом індивідуальних свобод та тенденцією юридикації моралі).

Отже, комунікативна легітимація права пов'язана з розвитком правової, політичної, інформаційної, комунікативної, інституційної та особистісної, загальної та індивідуальної, юридичної, експертної та масової культури, суб'єктності, сучасної моделі демократії, аргументації, комунікативної етики; гармонізує пошуки свободи та порядку, бажаного та належного, стверджує продуктивну силу комунікативного розуму в приватній та публічній сферах.

Список використаних джерел

1. Марк ван Хук Право как коммуникация / Пер.с англ. М. В. Антонова и А. В. Полякова. – СПб.: Издательский дом С.-Петербур. Гос.ун-та, ООО «Университетский издательский консорциум», 2012. – 288 с.

2. Поляков А. В. Коммуникативная концепция права (проблемы генезиса и теоретико-правового обоснования): Диссертация. – СПбГУ, 2004 // <http://lawfac.bip.ru>.

3. Токарська А. С. Комунікація у праві та правоохоронній діяльності. – Львівський юридичний інститут МВС України, Львів, 2005. – 284.

4. Токарська А. С. Комунікативна стратегія законотворчої і законодавчої діяльності: навчальний посібник / А. С. Токарська. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 244 с.

Тимошенко Віра Іванівна,

головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

Відмітною ознакою наукового пізнання є знання про світ, про те, як він існує сам собою. Наукове пізнання являє собою процес дослідження сил природи, законів розвитку суспільства, нових явищ, розкриття закономірностей їх зміни під впливом різних чинників. Цей процес має мету, завдання, потребує певних методів отримання та перевірки нових знань.

Основоположним питанням науково-пізнавальної діяльності є визначення об'єкта дослідження. Об'єктом є фрагмент реальності, обраний суб'єктом для дослідження. Виникає об'єкт в результаті

сепаратистського погляду дослідника на реальність, з якої він прагне щось виділити та відобразити у своїй свідомості. Фактично він навіть не виникає, а проявляється для дослідника в статусі відособленості, того, що можна вивчати, ігноруючи його зв'язки з цілим, з реальністю [1].

У гносеологічному значенні об'єкт (лат. *objectum* – предмет) – це те, на що спрямована пізнавальна та інша діяльність суб'єкта. У філософії під об'єктом розуміють будь-яке явище, зовнішній світ, матеріальну дійсність, що існує незалежно від свідомості людини. Об'єктом пізнання можуть бути як матеріальні утворення (фізичні тіла, живі організми тощо), так і соціальні явища (суспільство, взаємовідносини людей, їх поведінка). Результати пізнання (підсумки експерименту, наукові теорії, наука загалом) також можуть стати об'єктом пізнання. За визначенням В. Даля, об'єкту властиві певні об'єктивні ознаки, які людина може спостерігати [2]. Від людини залежить лише факт виділення конкретного об'єкта із всіх наявних об'єктів відповідно до інтересу, що є до ознак цього об'єкта (стихійно-емпіричне побутове або наукове пізнання).

Наукове пізнання розвиває елементи об'єктивного відображення світу, що містяться у побутовому, стихійно-емпіричному пізнанні, шляхом доказовості, аргументованості, обґрунтованості висновків. І побутове, і наукове пізнання може породжувати предметні та об'єктивні знання про світ.

У науці не існує об'єкта без суб'єкта пізнання. Суб'єкт наукового дослідження – той, хто проводить науково-дослідну роботу. Суб'єкт є носієм предметно-практичної діяльності і пізнання, джерелом пізнавальної активності, спрямованої на предмет пізнання. Суб'єктом пізнання може виступати як окрема людина (індивід), так і різні соціальні групи (суспільство загалом).

Об'єкт, розглянутий дослідником в обраному аспекті, формує у свідомості суб'єкта предмет пізнання. На відміну від об'єкта, в предметі можна бачити не лише об'єктивне, а й суб'єктивне. Об'єкт пізнання – річ в собі, предмет – річ для нас. Мета – між ними. Знання не є невід'ємною властивістю об'єкта, знання – це і є предмет [3].

Предметом пізнання є аспекти, властивості та зв'язки явищ, що досліджуються з певною метою за конкретних умов і обставин. Якщо об'єкт дослідження – це процес або явище, що спричиняє проблемну ситуацію й обрано для вивчення, то предмет дослідження міститься в межах об'єкта [4].

На теоретичному рівні наукового пізнання об'єкт відображають з погляду його внутрішніх зв'язків і закономірностей, які досягають шляхом раціонального опрацювання даних емпіричного пізнання, а суб'єкт за допомогою мислення виходить за межі того, що дається в безпосередньому досвіді, здійснює перехід до нового знання, не звертаючись до чуттєвого досвіду. Абстрактне мислення є тут не лише формою вираження результатів пізнавальної діяльності, а й засобом одержання нового знання. Логічною формою теоретичного пізнання є

система абстракцій, що пояснює об'єкт [5]. Теоретичне дослідження завжди пов'язане з вивченням опосередкованої дійсності, у якій відношення одного поняття чи об'єкта до іншого мислиться або пізнається лише через третє поняття чи об'єкт (наприклад: перше поняття – «дія» (або «бездіяльність»); друге поняття – «кримінальне правопорушення», їх співвідношення пізнають через третє поняття – «стаття нормативно-правового акту»).

Слід зазначити, що предметом наукового пізнання є не просто сторони, частини об'єкта, а складові, які виділені у результаті мислення, відображені у наукових поняттях і законах. Складність реальних об'єктів, різноманіття їх властивостей і відносин змушує дослідника спрощувати, узагальнювати, тобто ідеалізувати реальну картину. У науковій теорії замість реальних об'єктів вводяться ідеалізовані абстрактні об'єкти, наділені лише істотними (відносно певної задачі) властивостями, і позбавлені неістотних ознак. З точки зору теорії пізнання найбільш важливим компонентом будь-якої теорії є наявність саме такої системи абстрактних об'єктів. Властивості цих об'єктів описуються в основних поняттях теорії, а відносини – в законах. Така система абстрактних об'єктів визначає специфіку науки (або теорії) і є дійсним предметом наукового дослідження [6]. Причому різні науки можуть мати один спільний об'єкт дослідження, розмежовують же їх за своїм предметом. У різних науках можуть вживатися однакові терміни. Але навіть використовуючи один і той же термін, різні науки вкладають у нього свій зміст, що відображає специфіку предмета і характер завдань, що вирішуються. У результаті формулюють різні наукові поняття.

Все вище сказане стосується й таких об'єктів наукового пізнання як держава і право. Коли дослідник розмірковує про них, то оперує не самими об'єктами, а поняттями, ідеальними формами їх відображення. У процесі пізнання потенціали інформації, носіями яких слугують держава і право як об'єкти, «знімаються» свідомістю у вигляді образів, понять, смислів, концептів, ідеальних моделей, конструкцій тощо. Тобто свідомість безпосередньо взаємодіє не з державою і правом як об'єктами, а з тими потенціалами інформації, носіями яких вони є, тобто з державою і правом як предметами пізнання. На відміну від об'єкта, предмет пізнання може відчужуватися від об'єкта і циркулювати в ідеальній сфері як інформація. Таке відчуження призводить до формулювання понять, що відображають основні характеристики держави і права. Ці поняття використовуються як інструменти для подальшого пізнання об'єктів. Тобто держава і право, будучи об'єктами, є й предметами пізнання, що опосередковують осягнення самих об'єктів [7]. Розглядаючи державу і право як безпосередні об'єкти, дослідник свідомо або несвідомо втягується у формування предмета їх пізнання. Якщо ж він визначає як безпосередні предмети пізнання закономірності виникнення, розвитку та існування держави і права, то змушений розглядати їх як об'єкти.

Таким чином, з точки зору гносеології протиставлення предмета і об'єкта пізнання є відносним. В онтологічному смислі їх необхідно розмежовувати.

Предмет є похідним, вторинним стосовно об'єкта пізнання. Об'єкт існує, а предмет формується. У предмет входять закони (закономірності) функціонування та зміни, властивості, ознаки, що характерні (з точки зору дослідника) об'єкту пізнання. Об'єкт є пізнавальною реальністю, а предмет – теоретичною моделлю цієї реальності, що створюється за допомогою певних дослідницьких засобів.

Список використаних джерел

1. Карякин Ю.В. Объект и предмет науки // Успехи современного естествознания. – 2008. – № 1. – С. 76–79. URL: <http://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=9240>.

2. Толковый словарь живого великорусского языка: [в 4 т.] / [соч.] Владимира Даля. – 3-е изд., испр. и знач. доп., изд. под ред. [и с предисл.] проф. И.А. Бодуэна-де-Куртенэ. Т. 1–4. – Санкт-Петербург, Москва: Т-во М.О. Вольф, 1903–1911. – С. 1628. URL: <https://www.prlib.ru/item/457655>.

3. Боруленков Ю.П. Объект и предмет юридического познания // Закон и право. – 2015. – № 7. – С. 22–23.

4. Тимошенко В.І. Особливості фундаментального (теоретичного) дослідження // Науковий вісник НАВС. – 2012. – № 3 (82). – С. 7.

5. Муратова І.А. Філософські проблеми наукового пізнання [Текст]: конспект лекцій / І.А.Муратова. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – С. 39, 40.

6. Рузавин Г.И. Научная теория. Логико-методологический анализ. – М.: Мысль, 1978. – С. 42.

7. Хорошильцев А.И. Объект и предмет юридического познания: проблема соотношения. URL.: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/pravo/2010/01/2010-01-09.pdf>.

Тихомиров Александр Деонисович,

професор кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та правоохоронної діяльності Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», доктор юридичних наук, професор

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КОМПАРАТИВІЗМУ

Порівняльні дослідження формувалися в епоху модерну й модернізму, відповідно сприймали його «моністичні», «універсалістські» властивості й характеристики, тому в епоху, постмодерна, що його змінила, й властивому їй постмодерністському сприйнятті світу, повинні були й змінилися «координати», «параметри» порівняльних досліджень,